

Magazin // TEMA TJEDNA // TURBOFOLKERSKI NARODNJAČKI GLAZBENI TREŠ (II.)

DAMIR ŠPEHAR/PXSELL

SEAD ALIĆ

GLAZBA UZ KOJU SE PRVO RAZBIJAJU ČAŠE, A ONDA SELA, GRADOVI I LJUDSKE GLAVE...

DR. SC. SEAD ALIĆ
Hrvatski filozof i književnik, živi i radi u Zagrebu, predaje predmete vezane uz filozofiju, filozofiju medija, odnosno medije i teorije medija

euforija potvrđivanja. Ništa veliko u povijesti nije, kako reče Hegel, učinjeno bez strasti, ali je istovremeno dođao da upravo strasti mogu u koriđenu srezati želuju uspostavljanja horizonta humanog ulijedjenog društva.

Antička je tragedija u rezultatu imala umjetnički čin i katarzu gledatelja odnosno čitatelja. Tragedija novokomponiranog duha rezultirala je ratom u kojemu je na površinu isplivalo mulj svakojake vrste. Naizgled jedno s drugim nema veze. Ja mislim da ima. Ime knjige sugerira snažnu povezanost glazbe (umjetnost, duhovnost) s društvenim, političkim gibanjima u nekoj zajednici. Sugerira kako se ne može nekačeno zaglupljivati narod glazbenim, tekstualnim (medijskim) smećem. Umnažanje tog smeća posredovanjem sredstava oblikovanja mase (masmedija) uistinu oblikuje masu koju se poput smeća prebacivalo s mitinga na miting, a onda s bojišta na bojište.

Novokomponirana glazba bila je duhovna podloga nastupa siromasnih političkih ideja, nezrelih i mržnjom i osvetom zadojenih novokomponiranih političara. To je glazba uz koju se prvo razbijaju čaše, a onda gradovi,

IGRE NISKIH STRASTI

▼ Je li i koliko novokomponirana narodnjačka glazba odnosno turbofolk, kako se tu glazbu imenuje na prostoru Hrvatske, Srbije i BiH, u određenoj mjeri postmoderni hibridni i paradoxalni žanr, koji ima, kako to neki ističu, i emancipatorni/transformativni potencijal?

• Svi su ti pojmovi manje-više dimna zavjesa (uostalom kao i pojmom postmoderne na koji se naslanjaju). To je spajanje prijeđena i imenica kojima se zaobilazi fenomen. Kad se on sagleda u onome po čemu je bitan za čovjeka, konkretnu zajednicu kroz i u kojoj živi, onda se on mora razotkriti u onome po čemu je bitan, a ne po izvanskiom opisu. A da bismo se probili do onoga što je bitno treba razumjeti kontekst.

Sustav vrijednosti se raspao.

Profitu su potrebne mase. Massa je potreban proizvod koji masa može razumjeti, voljeti, ponavljati, pjevati, opisati se njime, u njemu uživati. Novokomponirani turbofolk ispljava je na površinu kao oblik koji je ujedinio meku pornografiju, kić teksta, stereotipi ženske ili muške ljestve i odjeće istočnjačke glazbe (pojednostavljene do neprepoznatljivosti). U novom sustavu vrijednosti koji jednako vrijedi i za pornofilmove i ovu glazbu 'duge noge' i 'vitko tijelo' elementarne su pretostavke.

STAKLENA ČAŠA
IMA 'TANAK ZID'

▼ Koliko su izvorista turbofolka i narodnjačke glazbe vezana uz Srbiju i BiH ili tu imu doticaju i s Balkanom u širem smislu, odnosno može li se u analizi balkanskih identiteta preko popularne glazbe zaključiti da turbofolk u toj regiji zauzima važno mjesto?

• Paradoks turbofolka među ostalim je i u tome što on potvrđuje sudbinsku povezanošću naroda sa nešire regije. Strast opijanja turbofolkom, priznata ili nepriznata, dio je kulture svih državica bivše Jugoslavije. ...

mogućnosti da trivijalno postane dominantnim svjetotonazorom - bio je spremam za uličnu, 'kafansku', medijsku tuču riječima, uvredama, argumentima mržnje, topova, granata, mina...

Pritom ne treba misliti kako je utjecaj izravan i kako jedno uvjetuje drugo. Utjecaj svjetskih centara moći, kao i prevrtljivost i potkupljivost bivših tajnih službi (uz preučivanje bolnih tema prošlosti) bili su glavni pokretaci mržnje. Previše je toga, dakle, bilo u igri da bi se moglo svesti samo na utjecaj glazbe. No, naslovom se želi sugerirati da se oblikovanjem horizonta hipnotiziranja masa gusljanjem jeftinih glazbenih i političkih ideja stvara realna podloga za tragediju rođenja namjera (pokazalo se) genocidnih dimenzija.

Ni da danasna emitiranja Big Brothera, Farmi, Mijenjanja žena i sličnih medijskih proizvoda kojima se 'guslari' po jeftinim ljudskim osjećajima i skromnim duhovnim potrebama ne može se reci da izravno vode totalitarnom društvu. Istovremeno, malo je toga tako i toliko uspešno priprema generacije ljudi pretvoreni u gledatelje za pasivno prihvatanje na redbi 'redatelja'. Kad kulturu (pa i glazbu) stupistimo na razinu poznavanja jedne žice, onda nismo daleko od toga da ustoličimo jednog jedinog, univerzalnog, nepogrešivog vodu koji štití svoju načinu i koji je za njih spreman tu istu načinu poslati u smrt.

IGRE NISKIH STRASTI

Sve je naravno moguće, pa i to da turbofolk dosadi sam sebi i preraste u glazbu za glazbeno njegovano iho. No to je tako malo moguće koliko i neka načelno moguća ali nereala mogućnost da političari ove regije prestanu igrati na najniže strasti dok ne pospreme na tajne račune i posljednju vrijednost nekadašnjeg društvenog vlasništva.

UNIVERZALNA
BANALNOST

▼ Kako zapravo još malo šire objasnit fenomen turbofolk? Drugim riječima, gdje zapravo leži glavni razlog dugovječne popularnosti narodnjačke, turbofolk glazbe u državama nastalima nakon raspada SFRJ?

- Magnetizam novokomponiranog turbofolka (budući da je prije svega riječ o biznisu) u tome je što u sebi usisava i kvalitetne glazbenike koji da bi se bavili svojom glazbom moraju povremeni ili stalno sudjelovati u orgijama emocija prozirnijih i u pravilu prijetljivih tekstova i melodija. Dio popularnosti današnjeg novokomponiranog turbofolka protizloži će 'univerzalnosti njegovih jadikovki'. U njima se danas jednako prepoznavaju svi koji su s bilo koje strane bilo koje granice razbjali čaše, gradove i glave, a i njihova djeca. Paradoksalno je da ono što je ravnalo teren za rodjenje istinske tragedije, danas optajne na temelju potrebe potrošača za istom univerzalnom banalnošću.

U vremenu oskudnosti u kojem živimo, kada je svaki poziv na bilo kakav napor osuden na odbijanje ili propast, kada nas sredstva masmedijskog zavodenja, zaglavljuvanja i manipuliranja sve više pretvaraju u zombije pasivne percepcije; kada nam se život događa brzinom emitiranja programa na TV prijamniku; kada teoretičari medija ne uvidaju ozbiljnost specijalnog rata koji se protiv svih nas vodi iz velikih multinacionalnih medijskih korporacija - ne ostaje nam drugo nego povremeno vrinuti. Vrisak se, istina, neće čuti jer je po glasnoći samo šapat u odnosu na decibele ozvučenja koncerata turbofolk glazbe ili govora turbofolk politicara.

U jednom pismu koje sam dobio po objavljuvanju knjige "Rodjenje tragedije iz duha novokomponirane glazbe", Geza Zake, autor knjige "Filozofija ishodista", poslao mi je podežno pismo iz kojeg izvajam nekoliko njegovih asocijacija: Sjetimo se samo Ircu u sukњici koji svira gajde uvedoci svoje borce u tragediju ratničke smrti. Sjetimo se vojnicih trubača svojom svirkom pokreću juriš i najavljuju tragediju ratničke smrti. Sjetimo se vojnih marševa kao najave masovnih tragedija. Ali sjetimo se i biblijske priče o JERIHONSKIM TRUBAMA koje svojom svirkom (glazbom) razaraju zidine Jerihona. Ove trube i njihov zvuk znače veliku (božansku) silu - moć koja je sposobna razoriti zidine grada Jerihona. Međutim, staklena čaša ima 'tanak zid' Jerihona koji razara glas - zvuk Marie Callas, a vjerujem da znate kako se i žični kamenci razbijaju ultrazvukom. Sve su to poznate činjenice koje govore da zvuk u sebi sadrži i veliku razornu snagu, destruktivnu silu...

Prostora za razmišljanje, istraživanje, kulturološke analize, medijsku, metodišku, filozofsко-medijsku istraživanja više je nego dovoljno i za institute i za desetjeća. "Rodjenje tragedije iz duha novokomponirane glazbe" bio je naslov koji je sugerirao više nego što je knjiga dala. Ali zato su uslijedile neke nove knjige... (D.J.) ■

Ona se negdje ne probija do mainstream medija ili elitnih termina, ali je dolje, u glasackom stroju i te kako prisutna. Berlinski zidovi političkih odluka tu ne pomazu. Povremene informacije o tome tko je u vrijeme rata i kome i gdje pjevao mogu nakratko prekinuti tu kariku lancu kojom su naši uglavnom nesretni narodi vezani, ali poplava je gotovo pa nezauzljiva. Politici kojih je potreban zaglavljen narod turbofolk je mađaški kulturni saveznik.

Turbofolk je sprava za nesvesno prženje kolektivno nesvesne nesreće. Bio je pogon za ulizljivanje mržnje; danas je gotovo pa proleterska koračnica prevareni. Fenomen je toj povezuje bolna povijesna gibanja, kulturne (glazbene) utjecaje osvajača ovih krajeva, lokalno razumijevanje masmedijске zvjezdane prasine i vječnu želju svih vladajućih da svom narodu pruže 'najviše' od onoga što narod može prihvatiti.

Kada je knjiga objavljena, Igor Mandić je među ostalim izjavio: "Alić je filozofski i kulturno obrazovan pisac i pripada onoj skoli naših novih filozofa koji se usudišu jednom zrelem filozofskom aparatru uči u promišljanje svremenosti, što su nase prošle generacije dugo odjibale, nisu se usudivale zahvatiti u živo tkivo elektroničke medije, manipulacije digitalnoga svijeta, općenito nove stvarnosti." No, reka je i to da knjizi čitatelj neće naći odgovor na naslovom postavljenu tezu. S pravom je to rečeno, jer je naslov knjige zapravo samo naslov jednog od tekstova kojim sam se tada zaputio u analizu jedinih segmenata medijima posredovanog zbilje.

U jednom pismu koje sam dobio po objavljuvanju knjige "Rodjenje tragedije iz duha novokomponirane glazbe", Geza Zake, autor knjige "Filozofija ishodista", poslao mi je podežno pismo iz kojeg izvajam nekoliko njegovih asocijacija: Sjetimo se samo Ircu u suknjici koji svira gajde uvedoci svoje borce u tragediju ratničke smrti. Sjetimo se vojnicih trubača svojom svirkom pokreću juriš i najavljuju tragediju ratničke smrti. Sjetimo se vojnih marševa kao najave masovnih tragedija. Ali sjetimo se i biblijske priče o JERIHONSKIM TRUBAMA koje svojom svirkom (glazbom) razaraju zidine Jerihona. Ove trube i njihov zvuk znače veliku (božansku) silu - moć koja je sposobna razoriti zidine grada Jerihona. Međutim, staklena čaša ima 'tanak zid' Jerihona koji razara glas - zvuk Marie Callas, a vjerujem da znate kako se i žični kamenci razbijaju ultrazvukom. Sve su to poznate činjenice koje govore da zvuk u sebi sadrži i veliku razornu snagu, destruktivnu silu...

Prostora za razmišljanje, istraživanje, kulturološke analize, medijsku, metodišku, filozofsко-medijsku istraživanja više je nego dovoljno i za institute i za desetjeća. "Rodjenje tragedije iz duha novokomponirane glazbe" bio je naslov koji je sugerirao više nego što je knjiga dala. Ali zato su uslijedile neke nove knjige... (D.J.) ■

Knjiga je objavljena 1999. godine, dakle na kraju stoljeća. Svojim naslovom ona ironično povezuje naslov Nietzscheova djela "Rodjenje tragedije iz duha glazbe" i konkretnu, bolnu tragediju ljudi i naroda ovih prostora. Dodavanjem odrednice novokomponirani, naslov je odaslovao poruku vremena, a ona bi se možda mogla sažeti u oblik opomene: Gospodo, ne igrajte se duhom, umjetnošću, glazbom; ne silazite u ponore stereotipa jer će nam oni pre suditi. Jer, ako čemo pravu, sve je povezano. Glazba koja je preblizu srcu za srce može biti opasna. Riječi političara, koje uzmimo kao da su 'iz srca izgovorene' nerijetko i pojednostavim, vezu Nietzschea i novokomponirane glazbe?

▼ Sažeto, za one koji knjigu nisu čitali, što ste istraživali, analizirali u "Rodjenju tragedije iz duha novokomponirane glazbe", i na kojim primjerima, kakva je, da pojednostavim, vezu Nietzschea i novokomponirane glazbe?

Knjiga dr. sc. Sead-a Alića "Rodjenje tragedije iz duha novokomponirane glazbe" svojstveno je izazvala velik interes stručne javnosti, s obzirom na intrigantan naslov koji se autor izravno referirao na slavnog njemačkog filozofa Friedricha Nietzschea.